

Данілова Е.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності підприємств
Національного авіаційного університету

Danilova Elvira

National Aviation University

УМОВА ЗБАЛАНСОВАНІСТІ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ АВІАКОМПАНІЇ

CONDITION OF THE BALANCE OF ECONOMIC INTERESTS OF AVIATION ENTERPRISE

Метою статті є оцінювання умов збалансованості економічних інтересів авіакомпаній для кожного виду взаємовідносин та межі економічної безпеки таких взаємовідносин. Досліджено умови збалансованості та межі економічної безпеки взаємовідносин авіакомпаній на рівнях: постачальники – авіакомпанія, споживачі – авіакомпанія, держава – авіакомпанія, акціонери – керуюча система підприємства, персонал – керуюча система підприємства. Визначено ризики неузгодженості економічних інтересів системи взаємовідносин керуючої системи підприємства та зацікавлених осіб. Оцінювання економічної безпеки на основі запропонованої сукупності співвідношень, які виражають узгодженість та збалансованість економічних інтересів керуючої системи авіатранспортного підприємства та його зацікавлених осіб, дає змогу виявити тих осіб, потреби яких є не задоволеними й які несуть загрозу діяльності підприємства через зміну умов своєї співпраці та поведінки відносин.

Ключові слова: економічна безпека, система взаємовідносин, економічний інтерес, умова збалансованості.

Целью статьи является оценка условий сбалансированности экономических интересов авиаккомпаний для каждого вида взаимоотношений и предела экономической безопасности таких взаимоотношений. Исследованы условия сбалансированности и грань экономической безопасности взаимоотношений авиаккомпаний на уровнях: поставщики – авиаккомпания, потребители – авиаккомпания, государство – авиаккомпания, акционеры – управляющая система предприятия, персонал – управляющая система предприятия. Определены риски несогласованности экономических интересов системы взаимоотношений управляющей системы предприятия и заинтересованных лиц. Оценка экономической безопасности на основе предложенной совокупности соотношений, которые выражают согласованность и сбалансированность экономических интересов управляющей системы авиатранспортного предприятия и его заинтересованных лиц, позволяет выявить тех людей, потребности которых не удовлетворены и которые несут угрозу деятельности предприятия вследствие изменения условий своего сотрудничества и поведения отношений.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система взаимоотношений, экономический интерес, условие сбалансированности.

Researching of the risks of realization of economic interests of the enterprise creates the need to identify the system of interested persons and identify their economic interests. Building up an economic security system under uncertainty of environmental impact, conflicts of interest between economic entities is possible on the basis of modern scientific and practical approaches. In such circumstances, the need for the development of new methodological approaches for the assessment of economic security of the system of economic interests implementation is growing. The aim of the article is to evaluate conditions of economic interests' balance of airlines for each type of relations and economic security limits of such relations. The basis of the study were the results of the activities of nine airlines on the Ukrainian market: JSC "International Airlines of Ukraine", PJSC "Motor Sich", LLC "Aviation Company "Wind Rose", LLC "Yaneir", LLC "Meridian Airlines", LLC "SkyUP Airlines", "Azur Air Ukraine Airlines" LLC, "Bukovina Airlines" JSC. The conditions of balance and the boundary of economic security of airlines' relations at such levels: suppliers – airline; consumers – airline; state – airline; shareholders – the management system of enterprise; personnel – the management system of enterprise are anal-

ysed. The risks of economic interests mismatch of the system of relations between the management system and stakeholders are identified. The proposed system of evaluation of economic interests comprehensively characterizes the dynamic relationship between the economic interests of the air transport enterprise and its stakeholders. The conclusion about the benefits of proposed set of indicators for assessing economic security of the state of realisation of economic interests is made: the ratio of the quantitative measurement of the economic interests of airline in comparison with economic interests of stakeholders is displayed; hazards and risks in a system of relations between the enterprise and its stakeholders identification can be done; the processes of dynamic change are reflected.

Key words: economic security, the system of relations, economic interest, the conditions of balance, stakeholders, aircompany, suppliers, consumers.

Постановка проблеми. Для дослідження ризиків реалізації економічних інтересів підприємства виникає необхідність у виявленні системи зацікавлених осіб, ідентифікації їхніх економічних інтересів, ідентифікації ризиків їх реалізації, формуванні системи показників оцінювання рівня задоволення економічних інтересів зацікавлених осіб, оцінювання ризиків реалізації економічних інтересів та їхнього впливу на економічні інтереси суб'єктів економічних відносин.

Базою дослідження були результати діяльності дев'яти авіакомпаній на ринку України: ПрАТ «АК «Міжнародні авіалінії України», ПАТ «Мотор Січ», ТОВ «Авіаційна компанія «Роза вітрів», ТОВ «ЯнЕйр», ТОВ «Авіакомпанія Меридіан», ТОВ «Авіакомпанія Скай АП», ТОВ «Авіакомпанія «АзурЕйрУкраїна», ПрАТ «Авіакомпанія Буковина», ТОВ «Авіакомпанія Браво».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття економічної безпеки підприємств та проблема пошуку підходів до оцінювання рівня економічної безпеки широко досліджені в науковій літературі [1–6]. Серед сукупності авторських тлумачень поняття економічної безпеки підприємства яскраво вираженим є її розуміння як «системи захисту економічних інтересів підприємства від загроз» [7; 8].

Для оцінювання системи економічних інтересів авіакомпанії в економічній науці сформовано сукупність методичних підходів. Найбільш удалим, на думку автора, оцінюванням узгодженості економічних інтересів є пропозиція М.Г. Бойко щодо використання системи збалансованих показників Р.С. Каплана, Д.П. Нортон, яка дає змогу оцінити систему взаємовідносин за такими складниками: фінанси, взаємовідносини зі споживачами, внутрішні процеси, навчання й розвиток персоналу [9].

Однак система Д.П. Нортон і Р.С. Каплана не охоплює всієї системи взаємовідносин авіатранспортного підприємства та зацікавлених осіб.

Метою дослідження є оцінювання умов збалансованості економічних інтересів авіакомпаній для кожного виду взаємовідносин та межі економічної безпеки таких взаємовідносин.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У результаті проведеної автором декомпозиції показників виміру економічного інтересу авіакомпаній було ідентифіковано індикатори їх узгодженості, якими в системі економічних показників авіакомпанії є витрати та обсяги реалізації послуг. Зроблено висновок, що цільовими показниками збалансованості взаємовідносин авіакомпанії та її партнерів є витрати та обсяг реалізації авіакомпанії. Усі партнери авіакомпанії прямо чи опосередковано впливають на авіакомпанію через сукупність чинників, які формують обсяг її реалізації та витрати. Чим більший позитивний вплив на обсяги реалізації та витрати авіакомпанії, тим стійкішим є стан економічної безпеки авіакомпанії. Неприятливий вплив чинників, які лежать в основі взаємовідносин авіакомпанії та її зацікавлених осіб, впливає на зниження обсягів реалізації та (або) зростання витрат авіакомпанії.

У контексті оцінювання економічної безпеки системи взаємовідносин підприємства та з урахуванням існуючих концептуальних підходів до діагностики їхнього стану варто зазначити, що безпечним вважається стан взаємовідносин, який сформований на умовах збалансованості економічних інтересів його учасників. Умова збалансованості економічних інтересів для кожного виду взаємовідносин визначається виходячи з об'єкта взаємовідносин, стану попиту та пропозиції на ринку об'єкта взаємовідносин, статусу учасників взаємовідносин тощо. В основі збалансованості економічних відносин її учасників лежить принцип взаємної вигоди (економічної, екологічної, соціальної тощо). Зрушення в системі взаємовідносин економічних взаємовідносин призводить до економічної небезпеки їх підтримання для одного з учасників. Отже, у системі реалізації економічного інтересу зацікавлених осіб авіакомпанії основоположним моментом їх збалансованості є межа економічної безпеки взаємовідносин як такі умови взаємовідносин, за яких утрачається стійкість авіакомпанії за рахунок утрат та зниження обсягів реалізації послуг.

З урахуванням визначених концептуальних засад дослідження економічної безпеки

на основі оцінювання рівня збалансованості економічних інтересів та межі економічної безпеки взаємовідносин варто зауважити про різні умови збалансованості та межі економічної безпеки реалізації економічної безпеки в розрізі існуючих пар взаємовідносин. Так, у системі відносин «постачальник – підприємство» економічний інтерес постачальника полягає у підтриманні та збільшенні прибутковості шляхом зростання обсягів та ціни постачання. Економічний інтерес підприємства – в організації стабільних постачань ресурсів відповідно до запланованих обсягів надання послуг. Умовою збалансованості економічних відносин для постачальника є прибутковість постачань, а для підприємства – стабільність ціни ресурсів, які постачаються, що в умовах ринкової економіки, ціни на імпортовані ресурси в якій формуються залежно від тенденцій зміни валютного курсу, є неможливим, тому умовою збалансованості відносин із постачальниками ресурсів (послуг) є зростання ціни послуги авіакомпанії не нижче темпу зростання ціни ресурсів.

Межею економічної безпеки взаємовідносин авіакомпанії та постачальників ресурсів (послуг) є співвідношення темпів зростання ціни послуги та темпів зростання витрат ресурсів у ціні послуги авіакомпанії. Ураховуючи, що зростання ціни вартості авіаперевезень можливе не лише за рахунок зростання вартості ресурсів та послуг сторонніх компаній, а й за рахунок зростання вартості використання внутрішніх ресурсів авіакомпанії, під час оцінювання межі втрати економічної безпеки даних взаємовідносин варто очистити темп зростання ціни авіапослуги від темпів зростання внутрішніх ресурсів (табл. 1).

Система взаємовідносин авіакомпанії та споживачів реалізується на ринку пасажирських та вантажних перевезень і визначається сукупністю як загальних, так і специфічних чинників, які впливають як на обсяги попиту на

перевезення, так і зумовлюють вибір авіакомпанії на ринку авіаперевезень. До таких чинників відносять стан розвитку економіки країни, які формують рівень ділової активності в країні та мобільність її громадян, стан конкуренції на ринку авіаперевезень тощо.

Економічні інтереси споживачів авіапослуг пов'язані з необхідністю швидкого, надійного та безпечного переміщення. Основні економічні інтереси авіатранспортного підприємства реалізують через зростання обсягів реалізації послуг. Збалансованість економічних інтересів споживачів та авіатранспортних підприємств досягається за умови дотримання прибутковості послуг для авіатранспортного підприємства та одночасного забезпечення такого рівня ціни послуги, яка відповідає критеріям зручності маршруту перевезення та якості послуги. З урахуванням умов збалансованості економічних інтересів споживачів та авіатранспортного підприємства межею економічної безпеки їхніх взаємовідносин є умова надання послуг, темп зростання ціни на які нижче темпу зростання ціни альтернативних видів транспортних послуг або послуг конкурентів на заданих маршрутах перевезення (табл. 2). Підтримання такої умови економічної безпеки вимагає від авіатранспортного підприємства низки управлінських дій щодо моніторингу на ринку авіатранспортних послуг за показниками ціни, якості, маршрутів, сервісу, надійності перевезення, безпечності перевезення тощо та контролю над структурою та динамікою операційних витрат авіатранспортного підприємства.

Взаємовідносини авіакомпанії та держави будуються на сукупності національних нормативних актів, які регулюють правила та норми діяльності господарюючих суб'єктів, і міждержавних домовленостей у сфері міжнародних авіаційних перевезень. Не деталізуючи всю сукупність правил та норм діяльності авіатранспортних підприємств в Україні в силу її широкого пред-

Таблиця 1

**Умова збалансованості та межа економічної безпеки
взаємовідносин «постачальники – авіакомпанія»**

Економічні інтереси взаємовідносин		Умова збалансованості економічних інтересів		Межа економічної безпеки взаємовідносин
постачальника	Керуючої системи підприємства	для постачальника	для авіакомпанії	
Підтримання та збільшення прибутковості шляхом зростання обсягів та ціни постачання	Організація стабільних постачань ресурсів відповідно до запланованих обсягів надання послуг	Прибутковість постачання	Темп зростання ціни послуги не нижче темпу зростання ціни ресурсів	Темп зростання ціни послуги (за вирахуванням темпів зростання внутрішніх ресурсів) нижче темпу зростання витрат ресурсів у ціні послуги

Джерело: складено автором

Таблиця 2

**Умова збалансованості та межа економічної безпеки
взаємовідносин «споживачі – авіакомпанія»**

Споживачі	Керуюча система підприємства	Умова збалансованості		Межа економічної безпеки взаємовідносин
		Для споживача	Для авіакомпанії	
Надійність, безпечність послуги	Зростання обсягів реалізації послуг	Оптимальна ціна послуги Зручність послуги	Прибутковість реалізації	Темп зростання ціни авіа послуги нижче темпу зростання ціни альтернативних видів транспортних послуг або послуг конкурентів

Джерело: складено автором

ставлення в економічній літературі та зважаючи на об'єкт даного дослідження, варто наголосити, що держава є однією з ключових зацікавлених осіб у діяльності авіатранспортних підприємств, оскільки від її участі залежить бізнес-середовище діяльності авіатранспортних підприємств. Однак, беручи на себе регулюючу та контролюючу функції в діяльності авіатранспортних підприємств, у системі взаємовідносин «держава – авіатранспортне підприємство» держава реалізує свої економічні інтереси, які обмежуються вирішенням соціальних проблем за рахунок бюджетних коштів, сформованих платниками податків. Економічні інтереси авіатранспортного підприємства пов'язані з довгостроковою визначеністю умов економічної діяльності та захисту інтересів національного авіаперевізника в системі міждержавних домовленостей.

Збалансованість економічних інтересів держави та авіатранспортного підприємства досягається за умови дотримання принципу стабільності платежів до бюджету. Однак, як засвідчують проведені дослідження, прозорість реалізації економічних інтересів підприємницької діяльності дотримується за умови, якщо темп зростання податкових зобов'язань не перевищує темпу зростання виручки підприємства (табл. 3).

Акціонерна форма власності авіатранспортних підприємств зумовлює ключову роль власників у їхній діяльності, яка проявляється у визначенні стратегічної спрямованості роз-

витку підприємства. Інвестування у формування акціонерного капіталу підприємства зумовлює економічний інтерес його власників у поверненні інвестованих коштів у формі поточних дивідендів та різниці ціни акцій у момент їх продажу. Зважаючи, що в умовах пріоритетності процесів реінвестування прибутку підприємств, визначеного як стратегічними орієнтирами власників, так змінами в системі оподаткування України (оподаткуванням виведеного капіталу), економічний інтерес власників пов'язаний зі зростанням ринкової вартості підприємства, яке відбувається на тлі зростання прибутковості діяльності. Збалансованість економічного інтересу акціонерів та економічного інтересу керівного органу авіатранспортного підприємства матиме місце у разі забезпечення останнім прибутковості акціонерного капіталу. Безпека взаємовідносин акціонерів та керівної системи формується до межі, доки темп зростання дивідендів не перевищує темпу зростання чистого прибутку авіатранспортного підприємства (табл. 4). Діяльність за межею економічної безпеки є індикатором поступового виведення власниками вільних грошових коштів із підприємства, які могли б бути спрямовані на забезпечення потреб його розвитку.

Персонал у системі економічних відносин «керуюча система – персонал» розглядається, з одного боку, як об'єкт управління керуючою системою, завдяки якому здійснюється реалі-

Таблиця 3

**Умова збалансованості та межа економічної безпеки
взаємовідносин «держава – авіакомпанія»**

Економічні інтереси		Умова збалансованості економічних інтересів		Межа економічної безпеки взаємовідносин
держави	керуючої системи підприємства	для держави	для авіакомпанії	
Наповнення бюджету	Стабільність норм та тарифів	Стабільність платежів до бюджету та позабюджетних фондів	Стабільність відрахувань до бюджету та позабюджетних фондів	Темп зростання податкових зобов'язань не перевищує темпу зростання виручки підприємства

Джерело: складено автором

**Умова збалансованості та межа економічної безпеки
взаємовідносин «акціонери – керуюча система підприємства»**

Економічні інтереси		Умова збалансованості економічних інтересів		Межа економічної безпеки взаємовідносин
акціонерів	керуючої системи підприємства	для акціонерів	для авіакомпанії	
Повернення інвестованих коштів	Прибутковість власного капіталу	Зростання ринкової вартості підприємства Зростання дивідендів	Прибутковість акціонерного капіталу	Темп зростання дивідендів (паю) не перевищує темпу зростання чистого прибутку авіатранспортного підприємства

Джерело: складено автором

зація стратегічних та тактичних рішень задля збереження економічної безпеки авіакомпанії, з іншого – як джерело загроз, небезпек та ризиків. Аналіз економічної безпеки використання персоналу як ресурсного складника авіатранспортного підприємства, проведений вище, показав відносну безпечність кадрової підсистеми в системі економічної безпеки, що підтверджується стабільністю кадрового складу.

У контексті дослідження збалансованості інтересів керуючої системи та персоналу необхідно відзначити, що інтереси авіатранспортного підприємства лежать у площині зростання доходів діяльності, а інтереси персоналу пов'язані з можливістю оплати праці покрити їхні життєво необхідні потреби та наявністю умов для професійної реалізації. Умовою збалансованості економічних інтересів та межею економічної безпеки є таке співвідношення, за якого темп зростання продуктивності праці перевищує темп зростання оплати праці (табл. 5).

Неузгодження інтересів економічних суб'єктів сприяє посиленню гостроти суперечностей між ними і, як наслідок, можливій утраті стійкості підприємства. Оскільки принцип узгодженні реалізується лише в системі взаємовідносин, тому конфлікт інтересів виникає через різні співвідношення очікувань у задоволенні потреб конкретної зацікавленої особи та підприємства (його керівної системи).

Неузгодження економічних інтересів виникає в системі взаємовідносин керівної системи підприємства та всіх зацікавлених осіб. Джерела узгодженості та загрози стійкості, розвитку та стабільності діяльності підприємства представлено в табл. 6.

Запропонована система показників оцінювання економічних інтересів комплексно характеризує динамічне співвідношення між економічними інтересами авіатранспортного підприємства та його зацікавлених осіб.

Висновки з проведеного дослідження. Оцінювання економічної безпеки на основі запропонованої сукупності співвідношень, які виражають узгодженість та збалансованість економічних інтересів керуючої системи авіатранспортного підприємства та його зацікавлених осіб, дає змогу виявити тих осіб, потреби яких є не задоволеними й які несуть загрозу діяльності підприємства через зміну умов своєї співпраці та поведінки відносин.

Запропонована сукупність показників оцінювання економічної безпеки стану реалізації економічних інтересів має низку суттєвих переваг, оскільки:

1) базується на відображенні співвідношення кількісного виміру економічного інтересу авіатранспортного підприємства (чисельник) порівняно з економічними інтересами зацікавленої особи (знаменник). Саме такий

Таблиця 5

**Умова збалансованості та межа економічної безпеки
взаємовідносин «персонал – керуюча система підприємства»**

Економічні інтереси		Умова збалансованості економічних інтересів		Межа економічної безпеки взаємовідносин
персоналу	керуючої системи підприємства	для персоналу	для авіакомпанії	
Забезпечення потреб життєдіяльності та професійної реалізації	Забезпечення робочих місць персоналом відповідної компетенції	Оплата праці не нижче оплати праці конкурентів	Стабільність та компетентність персоналу	Темп зростання продуктивності вище темпу зростання оплати праці

Джерело: складено автором

**Ризики неузгодженості економічних інтересів системи взаємовідносин
керуючої системи підприємства та зацікавлених осіб**

Взаємовідносини	Критерій економічної безпеки взаємовідносин	Неузгодженість економічних інтересів	
		джерела ризиків	вплив ризиків на підприємство
Підприємство (керуюча система підприємства) – Постачальники	збалансованість	Необґрунтоване зростання ціни, погіршення якості та зростання часу надання ресурсу (послуги)	Зростання витрат та збитків авіакомпанії
Підприємство (керуюча система підприємства) – Споживачі		зниження альтернативної якості падіння попиту	Зниження обсягів реалізації
Підприємство (керуюча система підприємства) – Держава		Погіршення умов ведення бізнесу	Зростання ставок податків та інших зобов'язань
Підприємство (керуюча система підприємства) – Акціонери		Рішення про злиття, продаж, поглинання, реорганізацію, реструктуризацію	Втрата самостійності
Підприємство (керуюча система підприємства) – Персонал		Конфлікти, аварії, катастрофи, страйки, звільнення, рейдерство	Зростання витрат

Джерело: складено автором

підхід визначив відмінність запропонованих співвідношень від загальноприйнятих в економічній науці показників;

2) дає змогу визначити небезпеки й ризики в системі взаємовідносин підприємства та його зацікавлених осіб (на основі співвідношення

показників, реалізації економічних інтересів двох учасників взаємодії);

3) відображає процеси динамічних змін (завдяки використанню співвідношення темпів зміни економічних інтересів авіакомпанії та її зацікавлених осіб).

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О.В., Мізюк С.Г., Ращепкін М.Д. Особливості формування економічного потенціалу підприємств із позицій економічної безпеки. *Науковий вісник*. 2018. Вип. 22. Ч. 1. С. 5–9.
2. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т.Г. Васильців та ін. Львів : Новий світ, 2012. С. 12.
3. Єфімова Г.В., Марущак С.М. Планування безпечного розвитку підприємства на основі результатів діагностики рівня його економічної безпеки. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 3(8). С. 44.
4. Зачосова Н.В. Формування системи економічної безпеки фінансових установ : монографія. Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А., 2016. 375 с.
5. Корецька О.В. Теоретичні підходи до управління фінансово-економічною безпекою підприємств портової галузі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 225–229.
6. Линник О.І., Артеменко Н.В. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. № 67(1040). С. 159–169.
7. Васильців Т.Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2008. 386 с.
8. Зачосова Н.В. Управління системою економічної безпеки фінансових установ : дис. ... д-ра екон. наук : 21.04.02 ; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Київ, 2017. 603 с.
9. Бойко М.Г. Методичні основи оцінювання економічних інтересів туристичних підприємств. *Економічний часопис-XXI*. 2012. № 9–10. С. 48–53.

References:

1. Arefieva O.V., Miziuk S.H., Rashchepkin M.D. (2018) Osoblyvosti formuvannia ekonomichnoho potentsialu pidprijemstv iz pozytsii ekonomichnoi bezpeky [Features of formation of economic potential of enterprises from the point of view of economic security]. *Naukovyi visnyk*, no. 22, vol. 1, pp. 5–9.

2. Vasylytsiv, T.G, Voloshyn, V.I, Boikevych, O.R and Karkavchuk, V.V. (2012) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia* [Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms of ensuring: a monograph]. Lviv: Novii svit.
3. Yefimova, H.V and Marushchak, S.M. (2013) *Planuvannia bezpechnoho rozvytku pidpriemstva na osnovi rezultativ diahnostyky rivnia yoho ekonomichnoi bezpeky* [Planning of secure development of the enterprise based on the diagnostic results of its economic security level]. *EKONOMIKA: realii chasu*, vol. 3(8), p. 44.
4. Zachosova, N.V. (2016) *Formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky finansovykh ustanov: monohrafiia* [The formation of economic security system of financial institutions: a monograph]. Cherkasy: PE Chabanenko Y.A.
5. Koretska, O.V. (2017) *Teoretychni pidkhody do upravlinnia finansovo-ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstv portovoi haluzi* [The theoretical approaches to the management of financial and economic security of the port industry enterprises]. *Global and national problems of economy*, vol. 15, pp. 225–229.
6. Lynnyk, O.I. and Artemenko, N.V. (2013) *Stratehiia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva yak faktor zmenshennia vplyvu zovnishnikh ta vnutrishnikh zahroz* [The strategy of the enterprise economic security as a factor of reducing impact of internal and external threats]. *Visnyk NTU "KPI"*, vol. 67(1040), pp. 159–169.
7. Vasylytsiv, T.G, Voloshyn, V.I, Boikevych, O.R and Karkavchuk, V.V. (2012) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia: monohrafiia* [Financial and economic security of Ukrainian enterprises: strategy and mechanisms of ensuring: a monograph]. Lviv: Novii svit.
8. Zachosova, N.V. (2017) The management of economic security system of financial institutions, Abstract of Doctoral dissertation, Economics, The National Institute for Strategic Studies, Kyiv.
9. Boiko M. H. (2012) *Metodychni osnovy otsiniuvannia ekonomichnykh interesiv turystychnykh pidpriemstv* [Methodical bases of estimation of economic interests of tourist enterprises]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, № 9-10, pp. 48–53.